

Släkten Stenhammars krönika.

N:r 3 .

Utgiven av "Släkten Stenhammars Förening".

Redaktör och ansvarig utgivare: Fru K. Stenhammar-Nordlander,
Katarina V. Kyrkog. 6 Stockholm.

Liksom i krönikans nummer 2 blir första delen ägnad åt berättelser om våra förfäder.

Sju år före sin död skrev Adolf Stenhammar (1727 - 1798) ihop ett aktstykke, som han kallat "Liquidation". Det innehåller en uträkning av hur han förvaltat sina äldre barns modernearv, så att det förmerats. Bland annat hade han tagit hand om deras mormors egendomar Smestad och Sundby "i then afsigt at göra väl emot en värnlös Svärmor och conservera thesse mine barn then andel i thenna fastighet, som Gud och födseln dem beskärdt; men med ställningen i min afledne k. Svärmors hushollning äfventyrades at gå förlorad".

Som återtjänst från barnen i första giftet önskade han att dessa skulle ta hand om hans andra k. hustru och hennes barn. Barnen i andra giftet var verkligen inte stora, när detta skrevs, Jacob Axel bara tre år, Christian åtta år, Carl nio år. Deras enda helsyster hette Hedvig och var, när detta skrevs, sjutton år.

Denna önskan beaktades av Matthias, den andre i ordningen av Adolfs söner. Den äldste i första giftet var sonen Nils, auditör vid änkedrottningens regementet i Stralsund. - ~~Förnamnet Nils har ej förekommit i vår släkt efter hans bortgång.~~

Äldst av Adolfs barn var Margaretha, som blev gift med prosten Hallström i Lofta och mor till Carl Erik Hallström, biskopen i Visby, Christian Stenhammars gode vän och kamrat vid riksdagarna i prästeståndet. Han trivdes aldrig på Gottland och hade ingen hustru som lät-tade upp stämningen omkring honom. Somliga har påstått att Hallström beundrat sin unga, vackra kusin Hedda, andra dottern till Christian Stenhammar. Hon svärmade dock bara för pastor Aug. Tornberg, vilken med tiden blev - hennes sväger. Eivor Lönnberg har berättat, att Carl Erik Hallström som ung informator hos en familj Lybecker blivit för-älskad i husets unga dotter, som besvarat böjelsen, men hindrats av sin friherrliga släkt att äkta en ofrälse. När han omsider nått biskops-värdigheten, hade möjlighet till förbindelse ställts i utsikt av fröken Lybeckers bröder. Biskopen avböjde emellertid, och båda förblev ogifta till sin död.

På gamla dagar tog han avsked och bosatte sig i Västervik. Till denna stad testamenterade han det mesta av sin anseende förmögenhet. Någon del därav lyckades Christian Stenhammar övertala systersonen att skänka till fyra fattiga prästdöttrar i släkten. Kanske kom Adolfs "Liquidation" väl till pass, när Christian Stenhammar for till Västervik för att be för dessa fyra. Denna skrivelse har bevarats i släkten som ett ärevärdigt dokument.

En ståtlig gestalt både andligen och kroppsligen var Matthias Stenhammar (1766-1845), Teol. doktor, prost i Risinge, riksdagsman vid flera riksdagar, god talare, psalmdiktare, vittberest. Han hade i sin yngre bror Johans sällskap företagit studieresa i Tyskland, England, Frankrike och besökt dessa lands förnämsta universitet. Dessutom var han en god ekonom och lantbrukare, sympatisk sällskapsmänniska, fast kanske något stel i umgänget. Hans vackra profil påminde - synes det

mig, om professor Einar Lönnbergs. Denna var hans dotterson. Matthias' far hade beundrat tjugarkonungen i hög grad. Hans andre son var trogen Gustaf den fjärde Adolf vilkens informator han varit. Att hans yngre bror Christian "avföll" och blev Carl den fjortonde Johans man, hade Matthias svårt att förlåta. Annars var bröderna goda vänner. Christian brukar på skämt kalla Matthias "doktorn" i sina brev. Det fanns väl något mellan dem av motsättningarna mellan rik och fattig, äldre och yngre. Matthias kallades på sin tid för Sveriges rikaste präst.

Hans första hustru hette Reuterschöld och var syster till en hans discipel samt något äldre än Matthias. Deras ende son, Axel-Adolf dog knappt årsgammal. Det gjorde säkert Matthias ont att han ej fick någon mera son. Dottern Ev Sofie blev med tiden lagmanskan Hummelhjelm på Boo, säkert en av de älskvärdaste och finaste frukterna på detta "släktträd".

Vid 70 års ålder blev Matthias änklings. Han förvånade då släkten genom att fria till sin komministers fagra dotter Jacqueline Jern. Hon ville inte ha honom, men hennes föräldrar bestämde att hon skulle tacka och säga ja. - Äktenskapet blev inte olyckligt - enligt Jacquettes eget yttrande till dotterdottern Eivor Lönnberg. Den gamle Matthias skämde nog bort sin hustru med allt som kunde lysa i unga ögon: vackra sidenkläder och sköna smycken, ståtligt utrustad ridhäst med mera sådant. Hon skänkte honom hans älsklingsdotter Mathilda, sedermera författarinnan Mathilda Lönnberg, mor till en rad vackra och välbegåvade barn.

Eivor Lönnberg (som var en av dem) har önskat, att jag skall påminna släkten om de stipendier, som Matthias Stenhammar instiftade i Uppsala, när han blev jubeldoktor. (Han tänkte då närmast på att hjälpa brorsönerna.) De är två à 340:- kronor vardera, uppbäras i fyra år med tre års prolongation vid utrikes resa. Företrädde för släkting till Matthias Stenhammar, som tillhör Östgöta nation. Eivors bröder ha haft nytta av dessa stipendier, likaså en, min systerson.

Risinge församling blev ihågkommen med större donation från Matthias Stenhammar. Församlingen har bekostat hans gravvård, där dock Anne Charlotte Reuterskölds och sonen Axel-Adolfs namn saknas.

Efter nio års äktenskap stod Jacqueline Stenhammar född Jern ensam med dottern Mathilda. Inte lång tid därefter gifte hon sig med sin makes yngste halvbrors son Per-Axel, en ung prästman. Med honom fick hon en son, sedermera Matts Stenhammar på Ringsta. Med honom är vi inne i nutiden så gott som, ty hans söner hette Waldemar och Arne, den förre överstelöjtnant (1877-1941), den senare vår Älderman, major Arne Stenhammar på Stjärnvik.

Om Johan Stenhammar (1769-1799), Kellgrens efterträdare i Svenska Akademien, skriver hans bror Matthias, då han erinrar sig deras samtida studentexamen i Uppsala: "På min yngste broders korta växt och nyss uppfyllda fjorton år var Decanus nära att stöta sig. Sådana barn, mente han, kunde ej gärna bland studenterna upptagas utan caution. Men Johan var icke barn i förståndet och kunskapen. Christiernin övertygades därom, och Rector Magnificus mottog allas vår ed".

På sidan 383 del två av Schück och Warburgs litteraturhistoria kan var och en, som så önskar, läsa om denne begåvade ynglings litterära framgångar. Roligt är att läsa den förträffliga dikten "Colås" med dess udd mot de höga herrarnas vällevnad. "Den kunde tillhöra tidens fransk-revolutionära litteratur." Erkännande fick han, bra hade han det ekonomiskt, resa fick han och se främmande länder och höra deras mest framstående universitetslärare. Men hälsan brast honom. Endast trettio år var han då han skördades av lungsoten.

Adolf Stenhammars yngsta i första giftet, Anna Sofia (1770-1780) gick bort "under en förundransvärd inspiration", säger hennes bror

Matthias, som höll innerligt av henne. Någon dag före slutet ville hon se alla omkring sig. Hon tog då avsked "i ordalag som utprässade alla närvarandes tårar", säger han och tillägger: "Vad hon sade må jag icke försöka att eftersäga - men det vet jag, så talar icke en elva års flicka - och om jag icke förmått gömma varje ord i mitt hjärta, gjorde dock händelsen ett outplånligt intryck på sinnet". Det hade varit frid omkring den lilla.

Denna berättelse påminner mig livligt om en sentida släkting till lilla Anna Sofia. Hon hette Annhild Krantz. Somliga bli inte gamla här på jorden, men hinner på ett förunderligt sätt att mogna, innan de skördas.

Om Adolf Stenhammars barn i andra giftet vill jag försöka berätta i nästa nummer.

-:-

Den 6/10 1947 stod en artikel i Östgöta Correspondenten, betitlad: "Egendomen Boo förvärvas av Linköpings pastorat?". Artikelns fortsätter: "Linköpings pastoratsfullmäktiges kyrkoråd har enhälligt tillstyrkt, att pastoratet för placering av tillgängliga försäljningsmedel för kyrklig jord av direktör G. Neiglick förvärvar egendomen Boo i Västra Harg. Preliminärt köpekontrakt har upprättats och köpesumman är 425.000 kr Även stiftsnämnden har i princip varmt förordat förvärvet."

En tid efter G. Neiglicks död beviljades detta köp. De egentliga arvtagarna var - enligt Gideon Neiglicks testamente - hans båda brorsdöttrar Annhild Heidner och Elsie Lewander. De flesta, mycket värdefulla inventarierna å Boo, var gamla Stenhammarssaker, som Gideons hustru fått i arv.

-:-

Den 26/1 1948 mottog vår förening en bokgåva. Givarna var Sverker Lönnberg, Egil och Gunnvor Lönnberg. De skänkte:

En bibel, som tillhört Ev Sofi Hummelhjelm. Svenska psalmboken 1819, som tillhört hennes far Matthias S:r. En andaktsbok, som Dagmar Lönnberg fått av sin mormor samt Johan Stenhammars poetiska skrifter, J. P. Lindh 1807. Böckerna förvaras i släktarkivet.

-:-

Skärtorsdag 1948 gick Christian Stenhammar (1870-1948) ur tiden. Saknaden är stor.

Den gripande sorgehögtiden, då han jordfästes i Linköpings krematorium, skall sent glömmas av oss, som var med. Vackra ord sades av äldste sonen, och av kyrkoherden i Gränna, som kommer att sakna en vän och en trogen kyrkobesökare. Blomsterrikedomen talade sitt tysta språk om kärlek och saknad. Allra mest levande står dock för mig professor Johannes Lindbloms griftetal. Här följa slutorden:

"Vår käre vän och frände Christian Stenhammar fick nyss i sin själs öron höra den sköna skärtorsdagshälsningen: Min tid är kommen. Hos dig vill jag hålla påskmåltid. Vi äro vissa om att han i djupet av sitt hjärta tog emot den höge gästen med stor glädje. Skulle vi inte, trots all saknad som särskilt de närmaste måste känna, kunna enas i en tacksamhetens lovsång för att han efter ett långt redligt och redbart liv i stilla anspråkslöshet, Gudsfruktan och trogen pliktuppfyllelse nu har fått bli fri och fått träda in i den stora gästabudssalen för att fira högtidsmåltid med sin herre och Frälsare".

-:-

Den 15/4 fingo Inga och Carl-Evert Krantz en dotter.

-:-

Nyligen har vår förening fått ännu några böcker från Lönnbergarna: Biblisk historia och barnberättelser, som varit Ev Sofie Hummelhjells, samt Per Axel Stenhammars katekes.